

RESEARCHBIB IMPAKT FACTOR: +12.45
NASHR KO'RSATKICHI 1404

URGANCH
INNOVATION
UNIVERSITETI

INNOVATSIYA VA TARAQQIYOT

2026 (2.1)

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA’LIM, FAN VA
INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
URGANCH INNOVATION UNIVERSITETI NTM**

***INNOVATSIYA
VA
TARAQQIYOT***

INNOVATION AND PROGRESS

***Ilmiy-metodik, ijtimoiy, ma’naviy-ma’rifiy
JURNAL***

***Scientific-methodological, social, spiritual-educational
JOURNAL***

**2026-yil, 2-son 1-qism
2026, Issue 2, Part 1**

Bosh muharrir v.v.b.:

Sh.Ismoilov – Fizika matematika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent.

Bosh muharrir o'rinbosari:

S. Samandarova – Filologiya fanlari nomzodi, dotsent.

Mas'ul kotib:

U.Bekmuhammad – Tarix fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent.

Tahrir hay'ati:

G.Durdieva – Arxitektura fanlari doktori, professor.

M.Isxoqov – Tarix fanlari doktori, professor.

F.Maqsudov – Tarix fanlari doktori, professor.

G'.Boboyorov – Tarix fanlari doktori, professor.

S.Hoshimov – Tarix fanlari doktori, professor.

O.Komilov – Tarix fanlari doktori, professor.

D.Jamalova – Tarix fanlari doktori, dotsent.

F.Boboyev – Tarix fanlari doktori, professor.

D.N.Abdullayev – Tarix fanlari doktori, professor.

X.X.Matyaqubov – Tarix fanlari doktori, dotsent.

O.Radjabov – Tarix fanlari doktori, dotsent.

N.Matyaqubov – Tarix fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent.

T.R.Xamrayeva – Tarix fanlari nomzodi, professor.

M.Alixojiev – Tarix fanlari nomzodi, dotsent.

M.R.Xo'jamov – Tarix fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent.

Z.Do'simov – Filologiya fanlari doktori, professor.

Ulug'bek Hamdam – Filologiya fanlari doktori, professor.

Jabbor Eshonqul – Filologiya fanlari doktori, professor.

M.Qo'chqorova – Filologiya fanlari doktori, professor.

Q.Ergashev – Filologiya fanlari doktori, professor.

A.D.O'razboyev – Filologiya fanlari doktori, professor.

D.Q.G'ayipov – Filologiya fanlari doktori, professor.

A.I.Primov – Filologiya fanlari doktori, professor.

N.Hasan – Filologiya fanlari doktori, professor.

M.Pirnazarova – Filologiya fanlari doktori, dotsent.

D.T.Yuldashev – Filologiya fanlari doktori, professor.

I.Ismoilov – Filologiya fanlari doktori, dotsent.

J.Mahmudov – Filologiya fanlari doktori, dotsent.

Sh.Norboyeva – Filologiya fanlari doktori, dotsent.

M.Tillayeva – Filologiya fanlari nomzodi, dotsent.

R.Y.Xudoyberganov – Filologiya fanlari nomzodi, dotsent.

O'.X.Rajabov – Filologiya fanlari nomzodi, dotsent.

F. Kenjayev – Filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent.

Sh.Alimova – Filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent.

M.K.Yuldasheva – Filologiya fanlari nomzodi.

Qozoqboy Yo'ldosh – Pedagogika fanlari doktori, professor.

F.R.Madrahimova – Pedagogika fanlari doktori, professor.

I.A.Ishonxanova – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent.

MUNDARIJA: TARIX

Ustoz xotirasi hamisha qalbimizda.	6
M.ESHMURODOV. Sharqshunoslikning dunyo ilm- fanida tutgan o‘rni.....	7
A.XOLMATOV, M.XO‘JANAZAROV, H.HOSHIMOV, F.SUBXONOV, T.RO‘ZIBOEV, I.RASULOV, G‘.MUXTOROV. Oqtog‘ tizmasi qoyatosh rasmlari va ularning chizilish texnikasi.	17
SH.ISMOILOV. Ilk turkiy xorazmshohlar – oltuntoshiylar tangalar zarb qilishganmi?.....	22
O.SHOMURODOV. Xorazmshoh – Anushteginiylar davri Xorazm vohasi shaharlari.....	34
J.YUSUPOV. Ijtimoiy tarmoqlarda Xorazm etnologiyasi masalalari diskursi.....	43
N.HAYOTOVA. Sovet davrida Vobkent shahrining ijtimoiy-hududiy rivoji:tarixiy meros va yangi qurilishlar.....	50
U.BEKMUHAMMAD. Rahmat Majidiy: davr va qismat.....	59
R.RAHIMOV. Sovetlarning Xorazmda zo‘rluk bilan o‘tkazgan quloqlarni surgun qilish jarayoni.....	66
H.RAXIMOV. Qurbon Bereginning kollektivlashtirish arafasidagi jarayon aks ettirilgan asari.....	71
K.NURULLAYEVA, N.ABDOLNIYAZOVA. Yangi O‘zbekistonda xotin-qizlar huquqlarini himoya qilish va gender tenglikni ta’minlash masalalari.....	75
S.ABDUSALOMOVA. Mustaqillikning dastlabki yillarida Markaziy Osiyo mamlakatlarida yo‘l xo‘jaligi va transport tarmoqlarining ahvoli.....	79
SH.RAXMONOV. Mahalla va nuroniylar: avlodlararo meros va qadriyatlar uzluksizligi masalasi.....	832
G.TORENIYAZOVA. Qishloq xo‘jaligida institutsional islohotlar va ularning iqtisodiy samaradorlikka ta’siri (1997–2003 yy.).....	87
G.XOSHIMOVA. XIX asr oxiri – xx asr boshlarida jadidchilik harakati va uning milliy uyg‘onish jarayonidagi o‘rni.....	93
Y.BAXTIYAROVNA. Markaziy Osiyoda tasavvuf ta’limotining shakllanishi va uning ijtimoiy-ma’naviy hayotga ta’siri (X–XIV asrlar).	99
G.BOBOJANOVA. XX asr davriy matbuotida ateizm targ‘iboti (xorazm misolida).....	106
G.NIYOZMETOVA. Urganch davlat universiteti tuzilmasidagi “Qatag‘on qurbonlari xotirasi” muzeyi faoliyati.....	118

TARIX

MUSTAQILLIKNING DASTLABKI YILLARIDA MARKAZIY OSIYO MAMLAKATLARIDA YO‘L XO‘JALIGI VA TRANSPORT TARMOQLARINING AHVOLI

**ABDUSALOMOVA
SEVARA,
Alisher Navoiy
nomidagi Toshkent
davlat O‘zbek tili va
adabiyoti universiteti
o‘qituvchisi**

UO‘K 342.7.305

Annotatsiya: Ushbu maqolada mustaqillikning dastlabki yillarida Markaziy Osiyo mamlakatlarida yo‘l xo‘jaligi va transport tarmoqlarining shakllanish jarayoni hamda ularning iqtisodiy va geosiyosiy ahamiyati ilmiy tahlil qilinadi. Shuningdek, transport-kommunikatsiya tizimining rivojlanish bosqichlari, mavjud muammolar va infratuzilma modernizatsiyasiga ta’sir etgan siyosiy-iqtisodiy islohotlar hamda xalqaro hamkorlik loyihalarining o‘rni yoritiladi.

Аннотация: В статье научно анализируется процесс формирования дорожного хозяйства и транспортных сетей в странах Центральной Азии в первые годы независимости, а также их экономическое и геополитическое значение. Кроме того, рассматриваются этапы развития транспортно-коммуникационной системы, существующие проблемы, влияние политико-экономических реформ на модернизацию инфраструктуры и роль международных проектов сотрудничества.

Annotation: The article provides a scientific analysis of the formation of road infrastructure and transport networks in the Central Asian countries during the early years of independence, as well as their economic and geopolitical significance. It also examines the stages of development of the transport and communication system, existing challenges, the impact of political and economic reforms on infrastructure modernization, and the role of international cooperation projects.

Kalit so‘zlar: Markaziy Osiyo, mustaqillik, yo‘l xo‘jaligi, transport tizimi, infratuzilma, modernizatsiya, kommunikatsiya tarmoqlari, mintaqaviy integratsiya.

Ключевые слова: Центральная Азия, независимость, дорожное хозяйство, транспортная система, инфраструктура, модернизация, коммуникационные сети, региональная интеграция.

Key words: *Central Asia, independence, road economy, transport system, infrastructure, modernization, communication networks, regional integration.*

Dunyo miqyosida sodir bo'layotgan integratsiya hamda savdo-iqtisodiy munosabatlarning kengayib borishi birinchi navbatda transport va logistika infratuzilmalariga bo'lgan ehtiyojni kuchaytirib bormoqda. Chunki, globallashuv sharoitida muayyan mamlakat yoki umumiy mintaqa davlatlarining asosiy iqtisodiy ko'rsatkichlari transport kommunikatsiyalari faoliyatiga bog'liqdir. Mustaqillikka erishgan Markaziy Osiyo respublikalarining yaxlit iqtisodiy makonini yaratish, ijtimoiy-iqtisodiy munosabatlar hamda savdo aloqalarini mustahkamlashda transport infratuzilmasi asosiy drayver vazifasini o'tamoqda.

1991-yildan 2022-yilgacha Markaziy Osiyoda yo'l xo'jaligining holati tarixiy meros, geosiyosiy dinamika, iqtisodiy o'tishlar va infratuzilma rivojlanishining murakkab o'zaro ta'siri bilan ajralib turadi. 1991-yilda Sovet Ittifoqi parchalanganidan so'ng Markaziy Osiyoning yangi mustaqil davlatlari — Qozog'iston, Qirg'iziston, Tojikiston, Turkmaniston va O'zbekiston asosan Sovet tizimiga integratsiyalashgan [1] transport infratuzilmasini qayta belgilash muammosiga duch keldi.

Mustaqillikning dastlabki davrida (1991-2000) Markaziy Osiyo davlatlari bir qancha muhim muammolarga duch keldilar. Infratuzilmaning tanazzulga uchrashi sababli dastlab markazlashgan iqtisodiyot uchun qurilgan yo'l tarmoqlari e'tiborsizlik va yetarli darajada ta'mirlashdan aziyat chekdi [2]. Moliyaviy cheklovlar va investitsiyalar yetishmasligi yo'l sharoitlarining yomonlashishiga olib keldi.

Rejali iqtisodiyotdan bozor munosabatlariga yo'naltirilgan tizimlarga o'tish iqtisodiy beqarorlikka olib keldi. Ko'pgina hukumatlar infratuzilmaga sarmoya kiritish uchun moliyaviy resurslarga ega emas edi, bu esa yo'l sifatining yanada pasayishiga olib keldi.

Mintaqaviy mojarolar va siyosiy beqarorlik, ayniqsa Tojikistonda birlashgan transport tarmoqlarini rivojlantirishga qaratilgan sa'y-harakatlarni yanada murakkablashtirdi [3]. Milliy ustuvorliklar ko'pincha uzoq muddatli infratuzilma maqsadlariga emas, balki bevosita siyosiy ehtiyojlarga javoban o'zgardi. Sovet Ittifoqining parchalanishi natijasida tarqoq transport siyosati olib borildi, har bir mamlakat o'z milliy manfaatlarini birinchi o'ringa qo'ydi va bu mintaqaviy aloqalarga to'sqinlik qildi.

Xalqaro yordam va taraqqiyot 2000-2010-yillarda ham bir qancha ishlar amalga oshirildi. Jumladan, 2000-yillarning boshlarida yo'l infratuzilmasini jonlantirishga qaratilgan xalqaro hamkorlikning bosqichma-bosqich o'sishi kuzatildi.

Xorijiy investitsiyalar va kreditlar borasida “Jahon banki” va “Osiyo taraqqiyot banki” kabi ko‘p tomonlama institutlar muhim yo‘l loyihalarini moliyalashtirishni boshladi[4]. Ushbu investitsiyalar ko‘pincha mintaqaviy aloqalarni yaxshilash va savdoni osonlashtirishga qaratilgan. Yirik infratuzilma loyihalari mintaq bo‘ylab transport aloqalarini yaxshilash uchun CAREC yo‘laklari kabi tashabbuslar boshlandi. E‘tiborga molik loyihalar orasida Markaziy Osiyoni Xitoy, Rossiya va undan tashqarida bog‘laydigan asosiy magistral yo‘llarni takomillashtirish kiradi.

Davlat-xususiy sheriklik asosida (DXSh) hukumatlar yo‘l qurilishi va ta‘mirlash uchun xususiy investitsiyalarni jalb qilish uchun DXSh modellarini o‘rganishni boshladi [5]. Bunday yondashuv davlat byudjetlariga moliyaviy yukni kamaytirish va xizmatlar ko‘rsatishni yaxshilashga qaratilgan edi. Moliyaviy yordam bilan bir qatorda xalqaro tashkilotlar yo‘llarni boshqarish amaliyotini takomillashtirish, rejalashtirish asoslarini ishlab chiqish va institutsional salohiyatni oshirish uchun texnik ekspertiza taqdim etdi.

Modernizatsiya sa‘y-harakatlari va strategik rejalashtirish 2010-yildan 2020-yilgacha bo‘lgan davr yo‘l infratuzilmasiga yanada strategik yondashuvlar bilan tavsiflanadi [6]. Hukumatlar infratuzilmaning iqtisodiy rivojlanishdagi rolini tan oldilar. Kengaytirilgan aloqa savdoni osonlashtirish va xorijiy investitsiyalarni jalb qilish uchun muhim ahamiyatga ega deb qaraldi.

Mintaqaviy integratsiya tashabbuslari chegaralar bo‘ylab transport qoidalari va standartlarini uyg‘unlashtirishga qaratilgan tashabbuslar bilan mintaqaviy hamkorlikni rivojlantirishga qaratilgan sa‘y-harakatlar kuchaygan. Bu transchegaraviy transport samaradorligini oshirish uchun juda muhim edi.

Barqaror rivojlanish yo‘nalishida yo‘llarni rejalashtirishga ekologik omillar ta‘sir qila boshladi. Mamlakatlar iqlimga chidamlilik va atrof-muhit degradatsiyasi kabi muammolarni hal qilishda, qurilish va texnik xizmat ko‘rsatishda barqaror amaliyotlarni qo‘llashni boshladilar.

2022-yil holatiga ko‘ra, Markaziy Osiyodagi yo‘l sanoati taraqqiyot va davom etayotgan muammolarning uyg‘unligini aks ettiradi. Ba‘zi davlatlar, xususan Qozog‘iston va O‘zbekiston yo‘l tarmoqlarini modernizatsiya qilishda sezilarli yutuqlarga erishdilar, boshqalari esa yomon sharoitlar bilan kurashishda davom etmoqda[7]. Byudjet cheklovlari va korrupsiya bilan bog‘liq doimiy muammolar yo‘l infratuzilmasini samarali saqlash va yanada rivojlantirishga to‘sqinlik qilmoqda. Barqaror amaliyotlar va jamoatchilik ishtiroki rejalashtirish jarayonlarida muhim ahamiyat kasb etmoqda.

Xulosa o‘rnida ta‘kidlash lozimki, mintaqaviy hamkorlik bog‘lanishni kuchaytirish bo‘yicha kelajakdagi sa‘y-harakatlar, ehtimol, mintaqaviy

hamkorlikni kuchaytirishni talab qiladi, chunki integratsiyalashgan transport tizimlari savdo va iqtisodiy rivojlanishni sezilarli darajada oshirishi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Khodiev F. Transport Challenges in Tajikistan. Dushanbe: Tajikistan Review, 2012. p. 58.
2. Baimatov T. Central Asia's Transport Sector: A Decade of Transition. Bishkek: Kyrgyz Transport Agency, 2013. p. 77.
3. Abdullayev G. Transport Policy and Road Networks in Uzbekistan. Tashkent: Ministry of Transport, 2014. p. 111.
4. Zholdasbekov K. Road Development and Economic Integration in Central Asia. Almaty: Eurasian University Press, 2015. p. 69.
5. Toleubayev A. Modernizing Central Asian Transport Networks. Astana: National Academy of Sciences, 2016. p. 84.
6. Mirzayev J. The Future of Road Transport in Central Asia. Dushanbe: Tajik Academy of Sciences, 2017. p. 66.
7. Suyunov E. Transportation Systems in the Newly Independent States. Dushanbe: Tajik Economic Journal, 2008. p. 45.

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA’LIM, FAN VA
INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
URGANCH INNOVATION UNIVERSITETI NTM

INNOVATSIYA VA TARAQQIYOT

**2-son, 1-qism (37)
2026-yil, Fevral.**

Bosh muharrir v.v.b.:	Sh.Ismoilov
Bosh muharrir o‘rinbosari:	S.Samandarova
Mas’ul kotib:	U.Bekmuhammad
Texnik muharrir:	M.Jumaniyozov
Navbatchi:	U.Bekmuhammad

O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan 2023-yil 2-noyabr kuni №0154405 raqamli tasdiqnoma berilgan.

Bosishga topshirilgan vaqti: 10:00. Ruxsat etilgan vaqti: 11:00

Qog‘oz bichimi: A4. Adadi: 200 nusxa.

Hajmi: 13,5 b.t. Buyurtma №1/25.

Nashr ko‘rsatkichi: 1404.

Bahosi kelishilgan narxda.

“Milleniumus print” MCHJda ofset usulida chop etildi.

Urganch tumani, “Shermatlar” MFY, Tadbirkorlar ko‘chasi, 69-uy.

Tel: (+998) 91-994-24-00

Urganch innovatsion universiteti
220100, Urganch shahri, “Mustaqillik” MFY,
Gurlan ko‘chasi, 2-uy.
Tel: (+998) 90-436-20-22